
УВОД

Форматът за машинночетими записи COMARC/B, предназначен за описание и обмен на библиографски данни в системата COBISS се основава на формата за библиографски данни UNIMARC, който представлява международен стандарт, развиван до 2003 г. от Програмата на ИФЛА за Универсален библиографски контрол и международен MARC (UBCIM) със седалище в Deutsche Bibliothek във Франкфурт на Майн. През м. март 2003 г. програмата UBCIM беше закрыта и Националната библиотека на Португалия пое задължението за по-нататъшното развитие на формата UNIMARC.

Към стандартните полета/подполета на формата UNIMARC, във формата за библиографски данни COMARC/B са включени редица допълнителни специфични характеристики на структурата на библиографските записи в системата COBISS.

Освен формата COMARC/B в системата COBISS се използват още два формата: COMARC/H за данни за състоянието на фонда и COMARC/A за контролни (нормативни) данни. Тези формати са представени в отделни ръководства.

Първото ръководство за приложение на формата UNIMARC в системата COBISS беше *Priručnik za UNIMARC* (адаптация на *UNIMARC Manual, 1987* на сърбохърватски език). Ръководството беше преведено и адаптирано от Националната и университетска библиотека в Загреб през 1989 г. и през същата година беше преведено на словенски (*Priručnik za UNIMARC*) от Националната и университетска библиотека в Любляна.

С развиването на нови функции в системата COBISS се налагаше преводната версия на UNIMARC да се допълва с нови полета и подполета и така се стигна до разработването на формата COMARC/B. Като начало беше публикувано Ръководство за продължаващи издания като съставна част на югославската база данни за библиография и каталогизация (в документацията към проекта), Марибор, 18 декември 1990 г.

През 1991 г. беше подготвен формат COMARC/B за монографии, дисертации и продължаващи издания, последван от редица допълнения.

През 1994 г. беше взето решение ръководствата за различни видове материали да се обединят в общ формат за библиографски данни - COMARC/B. Беше получено разрешение от Програмата на ИФЛА UBCIM при подготовката на ръководство към формата COMARC/B да се използват части от превода на *UNIMARC Manual. Bibliographic Format* (UBCIM Publications – New Series, Vol. 14, 1994), 2nd Edition.

Усъвършенстването на ръководството *COMARC/B Формат за библиографски данни*, което ще включва всички необходими указания от *UNIMARC Manual* и специфичните характеристики на системата COBISS ще се извършва постепенно.

Полетата/подполетата от частта „Докторски дисертации“ са прехвърлени изцяло в интегралната структура на изданието *COMARC/B*, а частта „Продължаващи издания“ се пренася постепенно в нея. Специфичните характеристики на всяко библиографско ниво и вид материал са пояснени в отделните полета/подполета и към тях са включени и съответните указания от *UNIMARC Manual*.

Досега са пренесени всички полета от блоковете 0XX, 1XX, 2XX, 3XX и 4XX, а от останалите

В бъдеще допълненията ще включват само полета/подполета от UNIMARC, които се използват в системите COBISS.

Полета/подполета, кодове и индикатори, които не съществуват в UNIMARC, а само в COMARC са означени със звездичка „*“ . Отменените полета/подполета, кодове и индикатори са означени с две звездички „**“ . Допълнително ще бъдат описани полета/подполета, които са едни и същи за двата формата, но значението им в COMARC е съществено променено.

Форматът COMARC/B е разработен за системата за споделена каталогизация COBISS, която е описана в ръководствата *COBISS3/Каталогизация* и *COBISS2/Каталогизация* .

За улеснение при въвеждането на данни, в системата за споделена каталогизация COBISS се прилагат маски, включващи извадки от полета и подполета, използвани най-често при попълване на данни за определено библиографско ниво. Останалите полета могат да се използват само, ако са предвидени в примерен списък към съответната маска за въвеждане.

Прилагат се следните маски за въвеждане: М – монографии, К – продължаващи ресурси, Z – записи за колекция (при групова обработка), А – статии и други съставни части, N – некнижни материали.

Полетата са означени с трицифрен низ, а подполетата с буква или цифра. Най-малката информационна единица, която програмата разпознава е подполе (за търсене и визуализация), съответно елемент от подполе във формата за данни за състоянието на фонда COMARC/H.

Някои полета съдържат дефинирани стойности на индикатор, които обикновено определят начина на визуализиране. В някои случаи полетата и подполетата са повтарящи се.

Приложение А съдържа списък на всички полета и подполета, които се използват в системата за споделена каталогизация COBISS.

Пунктуацията между полетата и подполетата по правило не се въвежда, тъй като тя се генерира по програмен път. В *Приложение В* е включен преглед на всички пунктуационни знаци, съответстващи на принципите на ISBD.

Приложение С съдържа индексите за търсене, които се използват в системата за споделена каталогизация COBISS.

В *Приложение D* са представени правилата за въвеждане и визуализация на данни на различни азбуки (латиница, кирилица, латиница и кирилица).

Приложение E съдържа таблица на най-често срещаните в заглавията математически и други специални символи, начините за тяхното въвеждане и алтернативно представяне в поле 200 и други полета.

Всички уточнения, свързани с библиографиите в системата COBISS след м. март 1996 г. са описани в *Приложения F.1 – F.9*.

Приложение G съдържа кодова таблица на класификационните индекси от УДК, предназначена за унифициране на търсенето в системата за споделена каталогизация COBISS (подполе 675с).

Кодовете за ролята на лицата по отношение на библиографската единица са представени в *Приложение H*.

В *Приложение I* са дадени указания за каталогизация на колекции при групова обработка на материалите. Описан е начинът на въвеждане на данни в отделните полета на колективните записи и са посочени примери както за отделни полета, така и за цялостни записи.

В отделните полета има два вида примери. Примерите, които не са отбелязани са взети от *UNIMARC Manual. Bibliographic Format*. Тези примери са на различни езици, съобразени са с различни правила за каталогизация и затова не винаги отговарят на нашата каталожна практика. Със звездичка „*“ са отбелязани примерите от словенски и други библиотеки, участващи в мрежата COBISS.Net.

В разработването на формата COMARC/B са участвали и участват с предложения специалисти от различни институции. Ние сме благодарни за тяхното сътрудничество. На този етап от развитието на формата някои от тези предложения все още не са осъществени и ще бъдат приети в бъдеще.

Всички настоящи и бъдещи потребители на това ръководство са поканени да правят предложения и по този начин да допринасят за усъвършенстването на решенията, които вече са разработени.